

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

МАРЧЕНКО ВОЛОДИМИР ВОЛОДИМИРОВИЧ

УДК 347.2

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕЛЕКТРОННОГО
УРЯДУВАННЯ В ОРГАНАХ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
доктора юридичних наук

Харків – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Міжрегіональній Академії управління персоналом Міністерства освіти і науки України.

Науковий консультант: доктор юридичних наук, професор
Подолька Анатолій Миколайович,
Міжрегіональна Академія управління персоналом, завідувач кафедри історії та теорії держави та права.

Офіційні опоненти: доктор юридичних наук, доцент
Комзюк Володимир Трохимович,
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, професор кафедри державно-правових дисциплін;
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
Сербин Руслан Андрійович,
Національна академія внутрішніх справ, проректор;
доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник
Гетьман Євген Анатолійович,
Національна академія правових наук України, начальник відділу координації правових досліджень.

Захист відбудеться 23 грудня 2016 р. о 9 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 64.700.01 у Харківському національному університеті внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Харківського національного університету внутрішніх справ за адресою: 61080, м. Харків, просп. Льва Ландау, 27.

Автореферат розісланий 19 листопада 2016 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. В. Могілевський

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. З підписанням у 2014 році Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом виникла нагальна необхідність в удосконаленні системи державного управління, основою якого є діяльність органів виконавчої влади, що має будуватися на визнаних європейських принципах відкритого, справедливого й ефективного урядування.

У той же час, оскільки сучасне суспільство справедливо характеризується як постіндустріальне або інформаційне, у якому численні інновації та інші наслідки науково-технічного прогресу все більше пронизують усі сфери суспільних відносин, а інформація стає стратегічно значущим ресурсом, актуальним є застосування інформаційно-комунікаційних технологій в повсякденній діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади для забезпечення ефективної взаємодії як між ними, так і з іншими державними органами та установами, і розвитку електронного урядування в органах виконавчої влади.

Незважаючи на те, що електронне урядування **об'єктивно є перспективною** формою організації державного управління, у порівнянні з розвинутими країнами Європи та світу Україна суттєво відстає у впровадженні технологій електронного урядування. Зокрема за результатами міжнародної оцінки розвитку електронного урядування United Nations E-Government Survey 2014 (проводиться 1 раз на 2 роки) Україна у 2014 році посіла лише 87 місце серед 193 країн. В Україні досі не сформовано електронне урядування в органах виконавчої влади в контексті європейського підходу до розуміння його сутності й ролі, одержати адміністративні послуги в електронній формі практично неможливо, Єдиний державний портал адміністративних послуг досі продовжує функціонувати в пілотному режимі, проголошені заходи щодо впровадження електронних адміністративних послуг в більшості випадків залишаються нереалізованими, відсутні механізми їх практичного впровадження, потреби громадян і бізнесу не враховуються при розробці та прийнятті нормативно-правових актів у сфері електронних адміністративних послуг тощо. Необхідність вирішення цих та інших питань актуалізує теоретичні і прикладні дослідження у цій сфері.

Варто зазначити, що окремі питання діяльності органів виконавчої влади та електронного урядування в них досліджували В.Б. Авер'янов, О. І. Архипська, В. М. Бабаєв, О. А. Баранов,

О. М. Бандурка, О. І. Безпалова, Л. В. Бесчастнова, Ю. П. Битяк, М. Г. Ватковська, В. М. Гаращук, О. П. Гетманець, Є. А. Гетьман, С. Л. Гнатюк, О. П. Голобуцький, І. П. Голосніченко, Н. Т. Гончарук, С. М. Гусаров, С. Ф. Денисюк, М. С. Демкова, С. В. Дзюба, І. В. Дроздова, Д. В. Дубов, І. Б. Жилиєв, Н. В. Камінська, А. І. Камінський, Н. П. Карпчук, П. С. Клімушин, І. В. Клименко, А. Т. Комзюк, В. Т. Комзюк, І. Б. Коліушко, А. В. Колодюк, Г. М. Красноступ, К. Б. Левченко, Г. С. Літвінов, К. О. Линьов, О. І. Миколенко, Т. В. Мотренко, О. М. Музичук, Т. І. Олійник, М. В. Пасічник, А. М. Подоляка, С. В. Пономарьов, Г. Г. Почепцов, І. А. Рубан, Р. А. Сербин, А. І. Семенченко, А. О. Серенюк, О. Ю. Синявська, В. В. Сокурєнко, А. О. Сосновський, В. П. Тимошук, Е. Тоффлер, Г. М. Франциско, С. А. Чукут, О. Швайковський, Ю. С. Шемшученко, В. В. Шнайдер та інші. Проте комплексні дослідження адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади не проводились.

Таким чином, необхідність удосконалення діяльності органів виконавчої влади, в тому числі шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій, недосконалість чинного законодавства та практики його застосування, відсутність теоретичних розробок з цих питань обумовлюють актуальність комплексного дослідження адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади України.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано у межах науково-дослідної роботи Міжрегіональної Академії управління персоналом «Теоретико-методологічні засади становлення української державності і соціальна практика: політичні, юридичні, економічні та психологічні проблеми» на 2014–2018 рр. (номер державної реєстрації 0113U007698).

Мета і задачі дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає у визначенні адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади та шляхів їх вдосконалення у процесі реформування вітчизняного законодавства та підвищення рівня електронної готовності України.

Для досягнення поставленої мети в дисертаційному дослідженні необхідно вирішити такі *задачі*:

- визначити місце органів виконавчої влади в системі органів державної влади України та їх роль у регулюванні суспільних відносин;

- охарактеризувати історичний генезис інформатизації органів державної влади України та світу;

- сформулювати сучасні проблеми та наслідки електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- визначити поняття та ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади;
- окреслити завдання, функції та особливості електронного урядування в органах виконавчої влади;
- встановити основні принципи та рівні електронного урядування в органах виконавчої влади;
- визначити місце адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- з'ясувати особливості організації електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- охарактеризувати суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- уточнити об'єкт та предмет електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- розробити механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади;
- визначити особливості функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України;
- сформулювати проблеми та перспективи впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади;
- охарактеризувати особливості функціонування Єдиного державного порталу адміністративних послуг;
- з'ясувати проблеми інформаційної безпеки в електронному документообігу;
- охарактеризувати процедури забезпечення передачі і довгострокового зберігання електронних ресурсів;
- узагальнити зарубіжний досвід електронного урядування в органах виконавчої влади та визначити можливості його використання в Україні;
- запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади;
- надати рекомендації щодо модернізації механізму електронного урядування в органах виконавчої влади України;
- розробити заходи з вдосконалення процедур надання та отримання електронних адміністративних послуг.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, які виникають у процесі електронного урядування в органах виконавчої влади.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади електронного урядування в органах виконавчої влади України.

Методи дослідження. Для досягнення мети дисертаційної роботи та забезпечення наукової об'єктивності одержаних результатів були використані загальні та спеціальні методи наукового пізнання, системний підхід до застосування яких став передумовою здійснення комплексного дослідження адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади України. Аналіз, синтез, узагальнення, порівняння, індукція, дедукція, абстрагування, логічний та інші загальні методи наукового пізнання використовувалися під час визначення сутності, ознак, особливостей і напрямків електронного урядування, при обґрунтуванні місця адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного урядування, для з'ясування значення електронного урядування в органах виконавчої влади України, так і загалом ролі органів виконавчої влади в системі органів державної влади тощо (підрозділи 1.1; 1.4–1.6; 2.1; 3.1; 3.3; 4.1–4.4). На окремих етапах дослідження використовувалися спеціальні методи. Логіко-семантичний метод застосовувався під час визначення та/чи уточнення поняттєвого апарату з досліджуваної проблематики («органи виконавчої влади», «електронне урядування в органах виконавчої влади», механізм електронного урядування в органах виконавчої влади», «суб'єкт електронного урядування», «інформаційна безпека» тощо) (підрозділи 1.1; 1.4; 2.3; 2.5; 3.4). Структурно-функціональний та системно-структурний аналіз використовувалися при визначенні функцій органів виконавчої влади та їх місця в системі органів державної влади, суб'єктів електронного урядування, функцій електронного урядування тощо (підрозділи 1.1; 1.5; 2.3; 2.5). Порівняльно-правовий та історико-правовий методи застосовувалися для дослідження історичного генезису інформатизації органів державної влади України та світу, сучасного стану електронного урядування в органах виконавчої влади України, особливостей адміністративно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади України та інших країн (підрозділи 1.2; 1.3; 2.1–2.5; 3.1–3.5; 4.1–4.4). За допомогою методів документально-правового та статистичного аналізу було з'ясовано сучасний стан впровадження та правового регулювання електронного урядування в Україні та світі, недоліки наявного механізму впровадження та процедур електронного урядування тощо (підрозділи 1.3; 2.2; 2.5; 3.1–3.5; 4.1). Аналітичний метод надав змогу визначити можливості для застосування зарубіжного досвіду електронного урядування в Україні,

запропонувати шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади України, та рекомендації з модернізації механізму електронного урядування в органах виконавчої влади України, вдосконалення процедур надання та отримання електронних адміністративних послуг тощо (підрозділи 4.1–4.4).

Науково-теоретичне підґрунтя дослідження склали праці фахівців у галузі філософії, соціології, інформаційних технологій, загальної теорії держави і права, адміністративного, інформаційного права, інших галузевих правових наук, у тому числі зарубіжних дослідників. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих і підзаконних нормативно-правових актах, які визначають адміністративно-правові засади електронного урядування в органах виконавчої влади. Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять узагальнення практики електронного урядування в органах виконавчої влади, зарубіжного досвіду такого урядування, аналітичні статті, політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні матеріали з даних питань.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є однією з перших у вітчизняній юридичній науці спроб визначити адміністративно-правові засади електронного урядування в органах виконавчої влади. У результаті дослідження сформульовано і обґрунтовано низку нових концептуальних положень і висновків, запропонованих здобувачем особисто, зокрема:

вперше:

– визначено поняття електронного урядування в органах виконавчої влади в широкому та вузькому розумінні: 1) в широкому – як системи взаємовідносин між органами виконавчої влади, фізичними та юридичними особами, іншими органами державної влади, яка будується на дво- чи багатосторонній взаємодії та широкому спектрі інформаційно-комунікаційних технологій, апаратного та програмного забезпечення, достатніх для максимально повного, якісного і своєчасного деперсоналізованого та децентралізованого обслуговування сторін дистанційно в електронній формі чи в режимі реального часу (он-лайн) з метою задоволення їх потреб і запитів, підвищення ефективності, прозорості та відкритості діяльності органів виконавчої влади; 2) у вузькому – як специфічної форми і процесу організації взаємовідносин між органами виконавчої влади, фізичними та юридичними особами, іншими органами державної влади, який орієнтований на інтерактивне сервісне обслуговування сторін на основі застосування комплексу сучасних інноваційних технічних і технологічних засобів;

– сформульовано ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) максимальне використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованого апаратного забезпечення та інноваційних програмних продуктів; 2) електронний документообіг і електронне діловодство, електронна звітність; 3) інтегрованість електронних систем, адміністративних послуг; 4) орієнтація на створення єдиного інтегрованого (і фактично діючого за всіма напрямками) урядового порталу; 4) дистанційна та інтерактивна форми управління; 5) двоїста природа електронного урядування тощо;

– встановлено особливості електронного урядування в органах виконавчої влади, а саме: 1) необхідність вдосконалення системи інформаційної безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях; 2) потреба в уніфікації, єдності технічних стандартів, регламентів; 3) «цифровий розрив», «електронна неготовність» і «електронна неграмотність»; 4) орієнтація на споживача послуг, що обумовлює трансформацію характеру діяльності органів виконавчої влади з «владно-розпорядчого» до «сервісно-обслуговуючого» тощо;

– запропоновано розглядати механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади в двох аспектах, і відповідно його структура має включати такі обов'язкові елементи: 1) правові: норми адміністративного права, акти їх тлумачення та реалізації, юридичні факти, адміністративно-правові відносини, правосвідомість, правова культура, режим законності; 2) організаційно-управлінські: методи; інструменти; принципи; нормативно-правове забезпечення; організаційно-методологічне забезпечення; фінансово-матеріальне забезпечення; інформаційно-технічне забезпечення; кадрове забезпечення; інтелектуальне забезпечення;

– визначено особливості організації та функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, а саме: 1) є веб-сайтом, організованим як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг; 2) фактична робота Порталу виражається в інформуванні, односторонній та двосторонній взаємодії, проведенні трансакцій; 3) наповнення здійснюється безпосередньо органами виконавчої влади через розміщення на власних веб-сайтах інформації з наступною її інтеграцією програмно-технічними засобами Єдиного веб-порталу тощо;

– встановлено особливості функціонування Єдиного державного порталу адміністративних послуг в Україні в сучасних умовах:

1) передбачені чинною нормативно-правовою базою заходи щодо впровадження в дію і порядок функціонування Порталу практично не виконуються; 2) на сьогодні діє пілотний проект Порталу на базі сайту Міністерства економічного розвитку та торгівлі; 3) розміщений перелік послуг на пілотній версії Порталу не передбачає їх надання в електронній формі (за винятком 15 послуг) і не відповідає 20 групам послуг, затвердженим в Європейському Союзі ані кількісно, ані змістовно; 4) пошук на Порталі не містить фільтрів, які б зробили його зручнішим та швидшим (за сферою, за місцем проживання, за формою надання та ін.) тощо;

– сформульовано переваги електронних архівів для зберігання електронних ресурсів органів виконавчої влади: 1) вищий рівень інформаційної безпеки; 2) надійність збереження; 3) оперативний пошук документів; 4) можливість одночасного користування багатьма користувачами одним і тим самим ресурсом, документом; 5) можливість віддаленого доступу до електронного архіву та інші;

удосконалено:

– теоретичне розуміння органу виконавчої влади як органу державної влади, який здійснює виконавчо-розпорядчу діяльність у межах чітко визначеної компетенції відповідно до покладених на виконавчу владу Конституцією та законодавством України завдань і функцій, для практичної реалізації яких є організаційно відокремленим, складається з відповідних структурних підрозділів і посад державних службовців, формуючись при цьому за призначенням і функціонуючи в тісній взаємодії з Верховною Радою України, Президентом України та іншими органами державної влади;

– систематизацію суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, якими визнаються: 1) Президент України; 2) Верховна Рада України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) органи місцевого самоврядування; 5) фізичні особи; 6) юридичні особи; 7) колективні утворення; 8) інші специфічні суб'єкти у сфері електронного урядування;

– визначення елементів системи електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні, до яких віднесено: 1) внутрішню та зовнішню інформаційно-комунікаційну інфраструктуру; 2) мережу Інтернет, телекомунікаційне середовище; 3) програмно-апаратні засоби й забезпечення; 4) інтегровану систему управління інформаційними ресурсами, електронного документообігу, захисту інформації;

– характеристику інформаційної безпеки в електронному документообігу, під якою запропоновано розуміти єдність таких взаємопов'язаних аспектів: 1) стан відсутності інформаційних ризиків

або надійної захищеності від їх впливу на права та інтереси громадян і юридичних осіб, суспільство й державу в цілому; 2) ключовий напрямок державної політики і функція державного управління; 3) адекватний існуючим інформаційним ризикам механізм захисту інформаційного простору електронного урядування та інші;

дістали подальшого розвитку:

– теоретико-правовий підхід до періодизації впровадження та розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в органах державної влади в Україні, що передбачає такі етапи: 1) 1950 рр. XX ст. (технічний); 2) 1950–1970 рр. (програмний); 3) 1970–1990 рр. (інформаційний, постіндустріальний, період економіки знань); 4) 1990–2000 рр. (інтенсивна інформатизація); 5) 2000 рр. і до сьогодні (поступальна інформатизація);

– класифікація принципів електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) загальнонаукові принципи; 2) загально-правові принципи; 3) спеціальні принципи (принцип «єдиного вікна», принцип «служіння громадськості», деперсоніфікації, адаптивності, стандартизації, уніфікації, доступності, технічної сумісності тощо);

– визначення перспектив та результатів електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) нарощування стратегічного потенціалу й конкурентних переваг України, забезпечення її сталого й прогресивного розвитку; 2) модернізація системи, структури й механізмів державного управління на різних рівнях органів виконавчої влади; 3) підвищення якості та спрощення процедур надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам в електронних формах і режимі он-лайн; 4) зменшення бюджетних видатків на фінансування «роздутого» управлінського апарату, на надмірний паперовий документообіг і завдяки оптимізації кадрового забезпечення тощо; 5) налагодження реальної взаємодії держави, громадян і бізнес-структур, забезпечення громадського контролю, участі в державному управлінні, підвищення довіри приватного сектора до держави; 6) більша відкритість, прозорість і гнучкість в діяльності органів виконавчої влади, наближення до стандартів ЄС; 7) подолання бюрократичних процедур, запобігання корупції;

– визначення можливостей використання в Україні зарубіжного досвіду електронного урядування: 1) удосконалення нормативно-правового забезпечення; 2) створення адаптивної національної особливостям інституційної моделі адміністративно-правового регулювання електронного урядування з чітким розподілом повноважень і відповідальності та зосередження керівних та

координаційних повноважень в єдиному державному органі, відповідальному за розвиток електронного урядування відповідно до принципу «єдиначальності»; 3) розвиток співробітництва і державно-приватного партнерства; 4) пошук власної ніші у сфері інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності держави на світових ринках товарів і послуг; 5) приділення уваги систематизації досліджень і розробок у сфері електронного урядування тощо;

– рекомендації щодо розвитку адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади України: 1) удосконалення інституціональної моделі електронного урядування в Україні; 2) створення реальних державних гарантій та механізмів забезпечення права на отримання повної й неупередженої інформації про діяльність органів виконавчої влади та захисту персональних даних; 3) ґрунтовне оновлення, внесення змін та доповнень чи скасування застарілих нормативно-правових актів чи окремих їх положень відповідно до норм і стандартів, передусім, ЄС; 4) узгодження, усунення колізій і суперечностей в низці нормативно-правових актів, які регулюють різні аспекти електронного урядування з метою подальшої їх систематизації та кодифікації (прийняття Інформаційного кодексу України); 5) ухилення від практики прийняття нормативно-правових актів декларативного характеру за відсутності чіткого бачення цілей реформування, реальних механізмів, засобів та строків їх досягнення; 6) розвиток інституту відповідальності за невиконання проголошених заходів чи недотримання встановлених строків їх реалізації; 7) прийняття Національної стратегії розвитку електронного урядування в Україні (на рівні Закону); 8) уніфікація єдиних правил, стандартів та форматів у сфері електронного урядування тощо.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що сформульовані в дисертації висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані:

– у науково-дослідній діяльності – під час подальшого дослідження проблем і перспектив впровадження, розвитку й вдосконалення електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні (*акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права від 8.09.2016 р.*);

– у правотворчості – для вдосконалення адміністративного законодавства, яке регулює процес впровадження та функціонування системи електронного урядування в органах виконавчої влади України (*довідка Науково-дослідного інституту публічного права від 8.09.2016 р.*);

– у правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення практики впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні (*акт впровадження Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України від 15.09.2016 р.*);

– у навчальному процесі – при підготовці підручників і навчальних посібників та проведенні занять з дисциплін «Адміністративне право», «Інформаційне право», «Інформаційна безпека», «Основи електронного урядування».

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки доповідалися дисертантом на засіданнях кафедри адміністративного права Інституту права імені князя Володимира Великого Міжрегіональної Академії управління персоналом, а також були оприлюднені на всеукраїнських та міжнародних конференціях: «V Прибузькі юридичні читання» (м. Миколаїв, 27–28 листопада 2009 р.), «Публічне адміністрування в сфері органів внутрішніх справ» (м. Київ, 14 травня 2015 р.), «Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (м. Київ, 18–19 червня 2015 р.), «Пріоритетні проблеми реформування системи законодавства України» (м. Київ, 23–24 липня 2015 р.), «Актуальні проблеми сучасного правознавства» (м. Київ, 28–29 січня 2016 р.), «Проблеми теорії права і практики правореалізації на шляху України до ЄС» (м. Київ, 25–26 лютого 2016 р.), «Теорія і практика розвитку правових інститутів» (м. Київ, 10–11 березня 2016 р.).

Публікації. Основні результати дослідження знайшли відображення в одноосібній монографії, двадцять одній статті, опублікованій у наукових фахових виданнях України, п'яти статтях – у наукових виданнях інших держав, а також у семи тезах доповідей і повідомлень на науково-практичних конференціях.

Структура дисертації. Дисертаційна робота складається із вступу, 4 розділів, що включають 20 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що нараховує 409 найменувань і займає 48 сторінок. Загальний обсяг дисертації складає 400 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, визначаються об'єкт, предмет і методи дослідження, сформульовані його мета й задачі, розкриваються наукова новизна, теоретичне і практичне значення дисертаційної роботи, надаються відомості про апробацію результатів дослідження та публікації.

Розділ 1 «Методологічні засади електронного урядування в органах виконавчої влади» складається з шести підрозділів і присвячений з'ясуванню місця органів виконавчої влади в системі органів державної влади України та їх ролі у регулюванні суспільних відносин, аналізу історичного розвитку інформатизації органів державної влади України та світу, сучасних проблем та наслідків електронного урядування, визначенню поняття, ознак, завдань, функцій, особливостей, основних принципів і напрямів електронного урядування в органах виконавчої влади.

У підрозділі 1.1 *«Органи виконавчої влади в системі органів державної влади України та їх роль у регулюванні суспільних відносин»* насамперед уточнюється поняття органу виконавчої влади. Обґрунтовується, що органи виконавчої влади, хоча й є організаційно та функціонально відокремленими, проте фактично взаємозалежні від Верховної Ради України та Президента України, будучи відповідальними, підзвітними й підконтрольними останнім. При цьому Конституцією України особливості даних взаємовідносин між виконавчою та законодавчою, між виконавчою владою і Президентом України чітко не визначені, що призводить до нагальної необхідності внесення законодавчих змін щодо чіткого розмежування компетенцій, створення збалансованої та оптимізаційної моделі взаємодії, посилення автономії уряду у вирішенні питань утворення виконавчих органів влади, розстановки та ротації кадрів.

З'ясовано, що запровадження електронного урядування й інших форм електронної взаємодії в системі органів виконавчої влади орієнтовано на оптимізацію управлінських функцій, спрощення процедурної частини здійснення повсякденної діяльності в органах виконавчої влади, якість виконання функцій і повноважень органів та посадових осіб у межах чітко визначеної компетенції.

У підрозділі 1.2 *«Історичний генезис інформатизації органів державної влади України та світу»* виділяються та характеризуються такі етапи інформатизації органів державної влади в Україні: 1) 1950 рр. XX ст. (технічний) – поява і розвиток перших електронно-обчислювальних машин, технічних та мережевих засобів тощо; 2) 1950–1970 рр. (програмний) – зародження й розвиток систем програмного забезпечення, операційних систем, мов програмування тощо; 3) 1970–1990 рр. (інформаційний, постіндустріальний, період економіки знань) – робота зі структурами й базами даних, побудова автоматизованих систем обробки інформації; 4) 1990–2000 рр. (інтенсивна інформатизація) – нарощування оборотів інформаційних процесів, розширення кола користувачів інформаційних систем, їх

удосконалення; 5) 2000 рр. і до сьогодні (поступальна інформатизація) – поступальний розвиток інформаційних технологій у всіх сферах суспільних відносин, впровадження інновацій, їх законодавче закріплення, активне використання інформаційно-комунікаційних технологій в діяльності уряду та інших органів державної влади, перехід до електронного урядування тощо.

Здійснено аналіз розвитку електронного урядування в органах виконавчої влади, у результаті якого визначено, що його концептуальні та адміністративно-правові засади були закладені ще 1992 р., з цього часу і дотепер розвиток електронної взаємодії органів виконавчої влади визначався одним з пріоритетів Основних засад розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр., Концепції розвитку електронного урядування, Стратегії розвитку інформаційного суспільства тощо. Проте більшість поставлених завдань виконана лише частково, проголошені завдання не обмежені конкретними строками їх реалізації й чітко визначеними джерелами фінансування тощо.

У підрозділі 1.3 «Сучасний стан та наслідки електронного урядування в органах виконавчої влади України» формулюються основні проблеми у сфері електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) проблеми нормативно-правового забезпечення: завелика кількість нормативно-правових актів, їх неузгодженість і фрагментарність; декларативний підхід тощо; 2) проблеми організаційно-технічного характеру: «наявність цифрового розриву»; відомчий характер електронних систем, відсутність їх взаємоузгодженості; відсутність єдиних стандартів тощо; 3) методо-методологічні проблеми: відсутність науково обґрунтованої стратегії становлення й розвитку електронного урядування в Україні; недостатньо ефективне використання інтерактивних методів електронної взаємодії в режимі он-лайн; 4) специфічні проблеми в сфері розвитку інформаційно-комунікаційних технологій: проблеми інформаційної безпеки, обміну й передачі даних, зберігання інформації тощо; 5) проблеми кадрового забезпечення: недостатній професійно-освітній рівень підготовки працівників органів виконавчої влади до роботи з електронними ресурсами, передусім керівників тощо; 6) фінансово-економічні проблеми: дефіцит бюджетних коштів на фінансування сфери електронного урядування, значна вартість апаратного та програмного забезпечення тощо; 7) соціально-психологічні проблеми: психологічна неготовність працівників перейти від «паперового» до «електронного» документообігу тощо.

Прогнозуються основні наслідки й перспективи електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) нарощування стратегічного потенціалу й конкурентних переваг України; 2) модернізація системи, структури й механізмів державного управління на різних рівнях органів виконавчої влади; 3) підвищення якості та спрощення процедур надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам в електронних формах і режимі он-лайн; 4) зменшення бюджетних видатків на фінансування «роздутого» апарату управлінського персоналу, на надмірний паперовий документооборот тощо; 5) налагодження реальної взаємодії держави, громадян і бізнес-структур, забезпечення громадського контролю та інші.

У підрозділі 1.4 «Поняття й ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади» визначено поняття електронного урядування в органах виконавчої влади у широкому та вузькому розумінні. Виокремлюються й характеризуються ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) максимальне використання у владно-розпорядчій діяльності органів виконавчої влади сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованого апаратного забезпечення та інноваційних програмних продуктів; 2) електронний документообіг і електронне діловодство, електронна звітність тощо; 3) базування на міжвідомчій взаємодії, взаємодії між усіма учасниками електронного урядування, формування партнерських відносин; 4) інтегрованість електронних систем, інтегрованість адміністративних послуг; орієнтація на створення єдиного інтегрованого (і фактично діючого за всіма напрямками) урядового порталу; 5) відкритість, прозорість, доступність публічної інформації, деперсоніфікація, широке охоплення користувачів електронних систем; 7) сервісне обслуговування громадян, орієнтованість на їх потреби та запити.

У підрозділі 1.5 «Завдання, функції та особливості електронного урядування в органах виконавчої влади» під завданнями електронного урядування в органах виконавчої влади України запропоновано розуміти конкретні заходи, які необхідно здійснити, чи проблеми, які потребують вирішення у встановлені строки для досягнення мети електронного урядування – створення та розвитку інноваційної форми взаємодії держави, громадськості та бізнес-структур, що полягає, передусім, в електронному відомчому управлінні, одержанні електронних адміністративних послуг, електронному зверненні до органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Визначаються основні завдання електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні.

Уточнено поняття функції електронного урядування в органах виконавчої влади України як специфічної сфери діяльності, здійснення обов'язків і повноважень у яких суб'єктами електронного урядування в межах установленної законодавством компетенції сприяє вирішенню завдань і досягненню мети електронного урядування в органах виконавчої влади. Формуються загальні функції електронного урядування в органах виконавчої влади України.

З'ясовуються основні особливості електронного урядування в органах виконавчої влади.

У підрозділі 1.6 «Основні принципи та рівні електронного урядування в органах виконавчої влади» наголошено, що принципами електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні є установлені вихідні положення організації та функціонування електронного урядування, доцільність та ефективність використання яких у теоретико-правовій і практичній діяльності є науково та практично обґрунтованою на національному й міжнародному рівнях. Характеризуються основні групи принципів електронного урядування.

З'ясовано основні рівні електронного урядування в органах виконавчої влади, до яких віднесено рівні: 1) планування й організації електронного урядування в органах виконавчої влади: стратегічний та тактичний; 2) реалізації електронного урядування в органах виконавчої влади: а) забезпечення електронної взаємодії між органами виконавчої влади та іншими органами державної влади, у т.ч. урядами інших держав («Уряд-Уряду»); б) між органами виконавчої влади та громадянами («Уряд-Громадянам»); в) між органами виконавчої влади та підприємницьким сектором («Уряд-Бізнесу»); г) між органами виконавчої влади, підприємцями та громадянами у рамках «єдиного вікна» надання адміністративних послуг («Уряд-Бізнес-Громадяни»).

Розділ 2 «Адміністрування електронного урядування в органах виконавчої влади України» складається з п'яти підрозділів і присвячений дослідженню місця адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного урядування та організаційно-методологічних засад електронного урядування в органах виконавчої влади України, характеристики суб'єктів, об'єкта, предмета електронного урядування, а також механізму його впровадження.

У підрозділі 2.1 «Місце адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади України» уточнено сутність системи нормативно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади України як комплексу взаємопов'язаних

елементів (об'єкта, предмета, суб'єктів, змісту, механізму тощо), у взаємному функціонуванні яких виражається вплив норм права й інших юридичних засобів на відносини електронного урядування в органах виконавчої влади з метою їх упорядкування та розвитку.

Запропоновано під адміністративно-правовим регулюванням електронного урядування в органах виконавчої влади України розуміти важливу складову системи нормативно-правового регулювання, орієнтовану на упорядкування внутрішньої організаційно-управлінської діяльності органів виконавчої влади та управлінських відносин, у межах яких безпосередньо реалізуються завдання, функції та повноваження виконавчої влади, за допомогою норм адміністративного права та інших юридичних засобів задля забезпечення реалізації та захисту прав і свобод людини і громадянина з приводу участі в державному управлінні, одержання публічної інформації, отримання електронних послуг та інших аспектів електронного урядування.

З'ясовано, що зовнішньою формою вираження адміністративно-правового регулювання є адміністративне законодавство, що займає вагомe місце в системі нормативно-правового регулювання електронного урядування та включає низку вітчизняних і міжнародних нормативно-правових актів: закони України; укази Президента України; постанови та розпорядження Кабінету Міністрів України, накази центральних органів виконавчої влади, міжнародні норми та стандарти електронного урядування тощо.

У підрозділі 2.2 «*Організація електронного урядування в органах виконавчої влади України*» визначаються сутність та основні елементи організаційної структури інтегрованої інформаційно-комунікаційно-аналітичної системи електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) інформаційно-комунікаційна інфраструктура, у тому числі внутрішня та зовнішня: веб-портали органів виконавчої влади (Інтернет-портали та Інтернет-портали); 2) мережа Інтернет, телекомунікаційне середовище; 3) програмно-апаратні засоби й забезпечення; 4) інтегрована система управління інформаційними ресурсами, електронного документообігу, управління аналітичною обробкою інформації, зовнішніх зв'язків, захисту інформації з триланковою архітектурою: клієнт – сервер застосувань – сервер даних.

Обґрунтовано, що організаційна інфраструктура системи електронного урядування орієнтована, перш за все, на забезпечення реалізації відносин інформаційної взаємодії – вертикальних і горизонтальних, які передбачають інтеграцію, розвиток діючих і створення нових програмно-апаратних засобів, систем комунікації, а

також модернізацію аналітичного, інформаційного, програмного та іншого забезпечення всіх ланок на єдиному методологічному підґрунті.

У підрозділі 2.3 «Суб'єкти електронного урядування в органах виконавчої влади України» запропоновано під його суб'єктом розуміти фізичну або юридичну особу, яка є реальним учасником публічної управлінської діяльності у сфері виконавчої влади і, зокрема адміністративно-правових відносин із приводу організації, управління та розвитку електронного урядування, і відповідно носієм наданих чинним законодавством прав і обов'язків, повноважень, компетенції.

Визначаються та характеризуються види суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) Президент України; 2) Верховна Рада України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) органи місцевого самоврядування; 5) фізичні особи: громадяни України, іноземці, апатриди, біпатриди, біженці, переміщені особи; 6) юридичні особи: підприємства, установи, організації; 7) колективні утворення: громадські організації та інші громадські об'єднання, політичні партії; 8) інші специфічні суб'єкти у сфері електронного урядування: Робоча група з розробки урядової політики в сфері розвитку електронного урядування при Віце-прем'єр-міністрові України-Міністрові регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, інші робочі та експертні групи, центр надання адміністративних послуг, адміністратор, суб'єкти звернення, підписувач; користувач; центр сертифікації ключів; засвідчувальний центр тощо.

У підрозділі 2.4 «Об'єкт та предмет електронного урядування в органах виконавчої влади» уточнюється об'єкт та предмет електронного урядування в органах виконавчої влади. Визначено, що об'єктом є адміністративно-правові відносини суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які виникають, розвиваються і припиняються під час безпосереднього надання/одержання ними електронних послуг, а також здійснення інших функцій і завдань органів виконавчої влади в процесі провадження внутрішньої та зовнішньої владно-розпорядної діяльності з використанням інтегрованої інформаційної системи електронного урядування та системи електронної взаємодії органів виконавчої влади; предметом є сукупність потреб, інтересів і запитів суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які за допомогою використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій узгоджуються та задовольняються у формі електронних адміністративних послуг і електронної взаємодії в цілому для забезпечення якості державного управління, відкритості та прозорості

влади для людини та громадянина, громадських організацій, бізнес-структур.

Формулюються основні напрямки публічних потреб та запитів суб'єктів електронного урядування, які зумовлюють формування об'єкта і предмета електронного урядування: 1) створення, відправлення, передавання, одержання, оброблення, використання, контроль за виконанням і зберіганням електронних документів; 2) технологічне об'єднання функціонально пов'язаних складових системи електронної взаємодії та комплексна система захисту інформації; 3) доступ і забезпечення за допомогою засобів інформаційно-комунікаційних технологій завантаження, заповнення, подання в електронній формі заяв та інших документів, звернення оплати за надання адміністративної послуги дистанційно, в електронній формі, а також отримання суб'єктами звернення інформації про хід розгляду їхніх заяв і результатів надання адміністративних послуг; 4) безпосереднє задоволення потреб і запитів фізичних і юридичних осіб у сферах фінансів (податки, страхування, фінансові послуги), соціального захисту (пенсійне, соціальне забезпечення), реєстрації (фізичних осіб-підприємців, юридичних осіб), нотаріальної діяльності, громадянства та міграції, освіти та культури, сім'ї, безпеки та захисту, зв'язку та інформатизації, зовнішньоекономічної діяльності, нерухомого майна та будівництва, сільського господарства, природних ресурсів та екології, транспорту, інтелектуальної власності тощо.

У підрозділі 2.5 *«Механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади»* визначено сутність зазначеного механізму, який є комплексом етапів, принципів, шляхів, методів, способів та інструментів забезпечення впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади на основі формування, розробки, використання й розвитку нормативно-правового, організаційного, інформаційно-технічного, кадрового, інтелектуального й фінансово-матеріального забезпечення процесу створення інтегрованої інтерактивної інформаційної системи електронної взаємодії органів виконавчої влади, у т.ч. єдиного веб-порталу органів виконавчої влади, єдиного порталу надання адміністративних послуг тощо, які б реально функціонували та мали практичну значущість.

Пропонується механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади розглядати в двох аспектах – з юридичної та організаційно-управлінської точок зору, і відповідно визначаються їх основні обов'язкові структурні елементи.

Обґрунтовано, що реалізація механізму впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України має бути орієнтована, перш за все, на підвищення якості «сервісного» державного управління, фактичний перехід до електронного документообігу в повсякденній діяльності владних структур, спрощення адміністративних процедур, скорочення адміністративних витрат, розширення реального переліку електронних адміністративних послуг: їх доступності та своєчасності, досягнення високого рівня якості та безпеки надання/одержання адміністративних послуг он-лайн в режимі реального часу (7 днів на тиждень, 24 години на добу) тощо.

Розділ 3 «Особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади» складається з п'яти підрозділів і присвячений дослідженню особливостей функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України та Єдиного державного порталу адміністративних послуг, проблем і перспектив впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади, проблем забезпечення інформаційної безпеки в електронному документообігу, процедур забезпечення передачі і довгострокового зберігання електронних ресурсів.

У підрозділі 3.1 *«Особливості функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України»* визначаються особливості організації та функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади. Формуються такі проблемні аспекти у функціонуванні Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади: 1) менталітет роботи, усталені бюрократичні процедури й неготовність рядових працівників до надання послуг в електронній формі унеможливають надання послуг через Портал відповідно до потреб громадян і юридичних осіб; 2) на сьогодні через Єдиний веб-портал органів виконавчої влади неможливо одержати електронні послуги при наявності інформації про можливість щодо їх отримання громадянами та юридичними особами; 3) декларативність законодавчих актів з проблем забезпечення електронного урядування; 4) затверджена законодавством класифікація послуг, які теоретично можна отримувати через Портал, є недосконалою, неповною (не відповідає потребам одержувачів, не деталізує зміст конкретних послуг); 5) англійська версія Порталу є значно менш інформативною за її україномовний аналог; 6) недостатня відкритість сайтів; 7) відомчий підхід до організації електронного доступу до електронних державних інформаційних ресурсів; 8) фактична відсутність єдиних підходів, правил, стандартів, технічних регламентів з питань електронного доступу до інформації та відкритих даних, нерозробленість

ефективних інструментів електронного урядування; 9) технічні проблеми функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади (неможливість завантаження сайту, тривалість завантаження сторінок, перебої в роботі тощо).

У підрозділі 3.2 *«Перспективи впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади»* насамперед формулюються ключові проблеми впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади: 1) недосконалість нормативно-правового забезпечення; 2) недостатнє фінансове, технічне, кадрове та інше забезпечення і його неефективне використання; 3) відсутність єдиної політики та єдиного центру впровадження електронного урядування, ефективної міжвідомчої взаємодії й оптимальності в розподілі функцій; 4) обмеженість доступу громадян та юридичних осіб до веб-сайтів (у тому числі до мережі Інтернет загалом) у деяких адміністративно-територіальних одиницях; 5) недосконалість веб-сайтів: неповна інформаційна наповнюваність, несвоєчасне оновлення, фактична відсутність інтерактивного режиму й зворотного зв'язку, відсутність або недостатня розробленість англomовної версії, версій для осіб з вадами зору та слуху; 6) фактична відсутність надання адміністративних послуг через веб-сайти місцевих органів виконавчої влади, у тому числі й у режимі «єдиного вікна»; 7) нерозвиненість системи електронного документообігу тощо.

Визначаються перспективні напрямки подолання зазначених проблем та підвищення ефективності процесу впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади.

У підрозділі 3.3 *«Особливості функціонування Єдиного державного порталу адміністративних послуг»* характеризуються особливості його функціонування в сучасних умовах: 1) на сьогодні діє пілотний проект (версія) Порталу на базі сайту Міністерства економічного розвитку та торгівлі, що забезпечує його безперебійну роботу в режимі реального часу; 2) передбачені чинною нормативною базою заходи щодо впровадження в дію і порядок функціонування Порталу практично не виконуються; 3) розміщений перелік послуг на пілотній версії Порталу не передбачає їх надання в електронній формі; 4) заявлені на Порталі послуги містять лише інформацію про те, як і де їх одержати, про нормативну базу, а також в окремих випадках шаблони, зразки й форми необхідних документів; 5) передбачена ідентифікація за допомогою електронного цифрового підпису є недоступною для широких мас населення тощо.

Обґрунтовано, що особливості роботи Єдиного державного порталу адміністративних послуг в Україні свідчать про низьку якість

його функціонування і відповідно неефективне одержання цих послуг громадянами й бізнесом, що наразі загалом є практично неможливим.

У *підрозділі 3.4 «Забезпечення інформаційної безпеки в електронному документообігу»* запропоновано комплексно розглядати поняття інформаційної безпеки в електронному документообігу як систему, що складається з таких взаємопов'язаних елементів: 1) стан відсутності інформаційних ризиків (нанесення шкоди чи збитків через недостовірність, неповноту, несвоєчасність інформації, несанкціоновані застосування інформаційних технологій та доступ до державних електронних ресурсів, порушення цілісності, конфіденційності та доступності електронної інформації, шпигунство та кіберзлочинність в Інтернет просторі тощо) або надійної захищеності від їх впливу на права та інтереси громадян і юридичних осіб, суспільство й державу в цілому; 2) ключовий напрямок державної політики і функція державного управління; 3) адекватний існуючим інформаційним ризикам механізм захисту інформаційного простору електронного урядування й безпосередньо інформації під час електронного документообігу в органах виконавчої влади, що включає в себе сукупність принципів, методів, засобів безпечного надання, отримання, передачі, використання та зберігання інформації та її захисту; 4) сукупність адміністративно-правового, техніко-технологічного, кадрового, фінансового, методологічного та інших видів забезпечення захисту системи електронного документообігу органів виконавчої влади та безпосередньо важливої і значущої інформації. З'ясовуються основні проблеми забезпечення інформаційної безпеки в електронному документообігу в органах виконавчої влади.

У *підрозділі 3.5 «Процедури забезпечення передачі і довгострокового зберігання електронних ресурсів»* охарактеризовані процедури зберігання електронних ресурсів в органах виконавчої влади, особливості організації роботи з архівними електронними документами та їх підготовки до передавання на архівне зберігання.

Обґрунтовується, що основними проблемними моментами при реалізації процедур передачі та довгострокового зберігання електронних ресурсів є: 1) недостатнє фінансове і відповідно техніко-технологічне забезпечення, неготовність кадрів переходити до електронної форми зберігання й архівування документів в органах виконавчої влади; 2) відсутні єдині методики, стандарти, технологічні регламенти, протоколи електронних ресурсів; 3) проблема інформаційної безпеки зберігання електронних ресурсів; 4) проблема розвитку й вдосконалення процедур електронного документообігу, електронного цифрового підпису та інших процедур верифікації

користувачів електронних ресурсів (BankID, MobileID тощо); 5) на сьогодні обсяг електронних ресурсів для зберігання в електронному архіві незначний і не відповідає запланованому, оскільки електронний обіг документів не є достатньо розповсюдженим; 6) проблема збереження Інтернет-ресурсів, електронних баз даних, оскільки відсутні критерії відбору інформації із сайтів для зберігання, не вирішеною на законодавчому рівні залишається проблема захисту інтелектуальної власності, що виникає під час копіювання сайтів; 7) проблема гарантованості відтворення електронного ресурсу у майбутньому тощо.

З'ясовуються переваги електронних архівів для зберігання електронних ресурсів органів виконавчої влади: 1) вищий рівень інформаційної безпеки (захист від несанкціонованого доступу тощо); 2) надійність збереження (менший ризик псування, втрати й руйнування документів тощо, можливість практично «вічного збереження»); 3) оперативний пошук документів; 4) можливість одночасного користування багатьма користувачами одним і тим самим ресурсом, документом; 5) можливість віддаленого доступу до електронного архіву та інші.

Розділ 4 «Шляхи вдосконалення адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади України» складається з чотирьох підрозділів і присвячений узагальненню зарубіжного досвіду електронного урядування в органах виконавчої влади та можливостей його використання в Україні, дослідженню шляхів удосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади, механізму його впровадження та процедур надання та отримання електронних адміністративних послуг.

У підрозділі 4.1 *«Зарубіжний досвід електронного урядування в органах виконавчої влади та можливості його використання в Україні»* визначаються особливості електронного урядування в Європейському Союзі: 1) стратегічна орієнтація та програмно-цільовий підхід; 2) повноцінна нормативно-правова база з системно взаємопов'язаними та ієрархічно узгодженими документами; 3) чітке бачення цілей електронного урядування та практичних шляхів їх досягнення із максимально можливою конкретизацією завдань та термінів їх виконання; 4) помірковане поетапне впровадження електронного урядування із подальшою спеціалізацією цілей та завдань; 5) адаптивність, гнучкість, здатність оперативно реагувати на зміну умов зовнішнього та внутрішнього середовища; 6) постійний моніторинг та аналітична оцінка електронної готовності й ступеня

розвиненості електронного урядування, контроль та відповідальність за здійснення відповідних заходів; 7) високий рівень розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; 8) відповідність заходів із впровадження електронного урядування Цифровому порядку денному для Європи (Digital Agenda for Europe), *acquis communautaire* та іншим усталеним правовим практикам; 9) поширена практика використання готових рішень і позитивного досвіду інших країн; 10) орієнтація на потреби та запити громадян і бізнесу тощо.

Виокремлюються ключові можливості використання в Україні зарубіжного досвіду з електронного урядування.

У підрозділі 4.2 «Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади України» обґрунтовуються основні причини низької якості та ефективності адміністративно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) неузгодженість бачення, компетенції і нормотворчих повноважень значної на сьогодні кількості уповноважених органів, яка має такі повноваження у сфері електронного урядування, відсутність єдиного керівного, координаційного і контролюючого органу в даній галузі правовідносин; 2) усталені правові практики українського законодавця й національний менталітет службовців, які кардинально відрізняються від правових практик і ініціатив в країнах Європейського Союзу; 3) загальна політико-правова та соціально-економічна нестабільність в країні; 4) висока плінність кадрів на керівних посадах в уряді та інших органах державної влади; 5) недостатня підготовленість і освіченість кадрів у сфері сучасних інформаційних технологій; 6) хронічне недофінансування галузі, неефективне та/чи нецільове використання бюджетних коштів, виділених під заходи з розвитку електронного урядування, корупція та зловживання в органах влади тощо; 7) ігнорування реальних потреб «на місцях», громадян і бізнесу в даній сфері тощо.

Пропонуються шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади України: 1) ґрунтовне оновлення, внесення змін та доповнень чи скасування застарілих нормативно-правових актів чи окремих їх положень у відповідності до норм і стандартів, передусім, Європейського Союзу (зокрема до Законів України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства України на 2007–2015 роки», «Про адміністративні послуги», Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», «Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні» тощо); 2) узгодження, усунення

колізій і суперечностей в низці нормативно-правових актів, які регулюють різні аспекти електронного урядування з метою подальшої їх систематизації та кодифікації (прийняття Інформаційного кодексу України); 3) прийняття Національної стратегії розвитку електронного урядування в Україні (на рівні Закону) з конкретизацією її основних пріоритетів, цілей та завдань, конкретних термінів їх виконання, відповідальних суб'єктів за їх реалізацію, показників ефективності реалізації стратегії тощо; 4) ухилення від практики прийняття нормативно-правових актів з електронного урядування декларативного характеру за відсутності чіткого бачення цілей реформування та реальних механізмів і засобів їх досягнення (внесення відповідних змін до Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні», Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку ведення Єдиного державного порталу адміністративних послуг» тощо); 5) внесення до кожного законодавчого акту окремого розділу щодо показників результативності впровадження електронного урядування та відповідальності за невиконання проголошених заходів чи недотримання встановлених строків їх реалізації, передбачених у відповідних законодавчих документах; 6) уніфікація єдиних правил, стандартів та форматів у сфері електронного урядування України у відповідності до норм і стандартів Європейського Союзу (прийняття спеціального акту адміністративного законодавства – Національних рамок інтероперабельності); 7) закріплення переліку адміністративних послуг та конкретних строків їх переведення в електронну форму, орієнтуючись при цьому на аналогічний перелік послуг у Європейському Союзі, у Законі України «Про адміністративні послуги»; 8) розроблення та прийняття на рівні Закону України концепції «Державної цільової програми розвитку електронного урядування» тощо.

У підрозділі 4.3 «Модернізація механізму електронного урядування в органах виконавчої влади України» обґрунтовується, що підхід до формування механізму впровадження електронного урядування в Україні має бути комбінованим і базуватися на моделі соціального партнерства з поміркованим системним правовим регулюванням з боку держави, яка має бути координатором даного процесу, а також з активною участю громадськості, насамперед, у розробці нормативно-правових актів у сфері розвитку електронного урядування, контролі за діяльністю органів виконавчої влади.

Надаються рекомендації з модернізації механізму впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади України: 1) законодавче закріплення механізму впровадження електронного

урядування: прийняття за основу запропонованого урядом проекту Концепції розвитку електронних послуг в Україні й розробка Національної стратегії розвитку електронного урядування в цілому, внесення змін до чинних нормативно-правових актів з урахуванням норм і стандартів Європейського Союзу; 2) модернізація елементів механізму: чітке та однозначне закріплення етапів, принципів, методів, інструментів, способів, заходів, порядків, регламентів тощо, а також організаційно-методологічного, фінансово-матеріального, інформаційно-технічного, кадрового та інтелектуального забезпечення даного процесу; 3) фактичний перехід з паперового до електронного документообігу в повсякденній діяльності владних структур, до безпосереднього надання інтерактивних електронних послуг громадянам і бізнесу; 4) встановлення конкретних строків впровадження електронного урядування, відповідальних органів та осіб за його впровадження з чітким розподілом компетенцій, відповідальності за невиконання чи неналежне виконання поставлених задач; 5) формулювання чітких цілей і завдань впровадження електронного урядування з обґрунтуванням реальних можливостей й ресурсного забезпечення для їх досягнення, а також бажаних якісних і кількісних показників результативності з конкретними строками їх отримання; 6) створення єдиного головного органу у сфері впровадження електронного урядування, якому суворо будуть підпорядковуватися інші спеціальні інституції, задіяні в даному процесі для забезпечення єдиної політики впровадження електронного урядування та усунення дублювання функцій у даній сфері тощо.

У підрозділі 4.4 *«Заходи з удосконалення процедур надання та отримання електронних адміністративних послуг»* пропонуються заходи з удосконалення електронних адміністративних послуг в Україні: 1) кардинальне оновлення нормативно-правової бази; 2) розроблення та уніфікація порядків, стандартів, регламентів, правил та вимог щодо надання адміністративних послуг в електронній формі; 3) чітке розмежування повноважень органів влади у сфері впровадження та надання електронних адміністративних послуг й інформаційно-технічного забезпечення даного процесу; 4) забезпечення вдосконалення єдиної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури надання електронних послуг; 5) забезпечення обґрунтованого фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення; 6) безпосереднє обслуговування громадян і юридичних осіб через веб-ресурси для одержання адміністративних послуг в електронній формі, передусім, через Єдиний державний портал адміністративних послуг, який необхідно якнайшвидше ввести в промислову експлуатацію; 7) скорочення термінів переходу до надання адміністративних послуг в електронній формі;

8) розвиток способів електронної ідентифікації й автентифікації для отримання електронних послуг (MobileID, BankID) тощо.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми – визначення сутності, завдань та особливостей електронного урядування в органах виконавчої влади, його адміністративно-правового регулювання, адміністративно-правових засад його впровадження й шляхів їх удосконалення на шляху євроінтеграції України. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд концептуальних висновків, пропозицій та рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

Визначено місце органів виконавчої влади в системі органів державної влади України та їх роль у регулюванні суспільних відносин. Уточнено теоретичне розуміння органу виконавчої влади як органу державної влади, який здійснює виконавчо-розпорядчу діяльність у межах чітко визначеної компетенції відповідно до покладених на виконавчу владу Конституцією та законодавством України завдань і функцій, для практичної реалізації яких є організаційно відокремленим, складається з відповідних структурних підрозділів і посад державних службовців, формуючись при цьому за призначенням і функціонує в тісній взаємодії з Верховною Радою України, Президентом України та іншими органами державної влади. Встановлено, що в сучасних умовах головне значення органів виконавчої влади в регулюванні суспільних відносин полягає, передусім, у «служінні» фізичним і юридичним особам задля утвердження неухильного додержання прав і свобод людини та громадянина й забезпечення їх дієвого захисту. Засобом такого «служіння» є надання адміністративних послуг, процедури яких передбачають активне застосування електронних технологій.

Охарактеризовано історичний генезис інформатизації органів державної влади України та світу. Виділено такі етапи інформатизації органів державної влади в Україні: 1) 1950 рр. XX ст. (технічний); 2) 1950–1970 рр. (програмний); 3) 1970–1990 рр. (інформаційний, постіндустріальний, період економіки знань); 4) 1990–2000 рр. (інтенсивна інформатизація); 5) 2000 рр. й до сьогодні (поступальна інформатизація).

Сформульовано основні проблеми у сфері електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) проблеми нормативно-правового забезпечення; 2) проблеми організаційно-технічного характеру; 3) методо-методологічні проблеми; 4) специфічні проблеми в сфері розвитку інформаційно-комунікаційних технологій; 5) проблеми кадрового

забезпечення; 6) фінансово-економічні проблеми; 7) соціально-психологічні проблеми.

Прогнозуються основні наслідки й перспективи електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) нарощування стратегічного потенціалу й конкурентних переваг України; 2) модернізація системи, структури й механізмів державного управління на різних рівнях органів виконавчої влади; 3) підвищення якості та спрощення процедур надання адміністративних послуг фізичним і юридичним особам в електронних формах і режимі он-лайн; 4) зменшення бюджетних видатків на фінансування «роздутого» апарату управлінського персоналу, на надмірний паперовий документооборот тощо; 5) налагодження реальної взаємодії держави, громадян і бізнес-структур, забезпечення громадського контролю та інші.

Визначено поняття та ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади. Запропоновано в широкому значенні під електронним урядуванням розуміти систему взаємовідносин між органами виконавчої влади, фізичними та юридичними особами, іншими органами державної влади, яка будується на дво- чи багатосторонній взаємодії та широкому спектрі інформаційно-комунікаційних технологій, апаратного та програмного забезпечення, достатніх для максимально повного, якісного і своєчасного деперсоналізованого та децентралізованого обслуговування сторін дистанційно в електронній формі чи в режимі реального часу (он-лайн) з метою задоволення їх потреб і запитів, підвищення ефективності, прозорості та відкритості діяльності органів виконавчої влади. У вузькому розумінні електронне урядування визначено як специфічну форму і процес організації взаємовідносин між органами виконавчої влади, фізичними та юридичними особами, іншими органами державної влади, який орієнтований на інтерактивне сервісне обслуговування сторін на основі застосування комплексу сучасних інноваційних технічних і технологічних засобів.

Виокремлено й охарактеризовано ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні: 1) максимальне використання у владно-розпорядчій діяльності органів виконавчої влади сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, автоматизованого апаратного забезпечення та інноваційних програмних продуктів; 2) електронний документообіг і електронне діловодство, електронна звітність тощо; 3) базування на міжвідомчій взаємодії, взаємодії між усіма учасниками електронного урядування, формування партнерських відносин; 4) інтегрованість електронних систем, інтегрованість адміністративних послуг; орієнтація на

створення єдиного інтегрованого (і фактично діючого за всіма напрямками) урядового порталу; 5) залежність від законодавчого врегулювання, наявних фінансового, кадрового, організаційно-методичного та інформаційно-технічного забезпечення; 6) відкритість, прозорість, доступність публічної інформації, деперсоніфікація, широке охоплення користувачів електронних систем; 7) дистанційна та інтерактивна (в режимі реального часу, он-лайн) форми управління; 8) сервісне обслуговування громадян, орієнтованість на їх потреби та запити; 9) громадський контроль, залучення до урядування та прийняття державних рішень громадськості тощо; 10) двоїста природа електронного урядування: несе одночасно як позитивні наслідки, так і породжує ряд проблем, які необхідно вирішувати.

Окреслено завдання, функції та особливості електронного урядування в органах виконавчої влади. Основними завданнями електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні названо: 1) забезпечення функціонування та вдосконалення діючої Системи електронної взаємодії в органах виконавчої влади; 2) розвиток інформаційної системи електронної взаємодії державних електронних інформаційних ресурсів; 3) забезпечення діяльності Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України; 4) підтримку та вдосконалення Єдиного інформаційного веб-ресурсу звернень громадян до органів державної влади та органів місцевого самоурядування; 5) розвиток Єдиного державного порталу адміністративних послуг; 6) забезпечення електронної звітності за принципом «єдиного вікна»; 7) поширення практики електронного документообороту в органах виконавчої влади; 8) забезпечення безпечної передачі й обміну інформації в процесі здійснення електронного урядування, зберігання інформації в Національному реєстрі електронних інформаційних ресурсів; 9) деперсоніфікацію надання адміністративних послуг; 10) удосконалення діяльності, оптимізація функцій Агентства з питань електронного урядування України та інших суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади України тощо.

До функцій електронного урядування в органах виконавчої влади України віднесено: 1) прогнозування та планування; 2) організацію; 3) мотивацію; 4) виконання; 5) моніторинг, оцінювання й контроль; 6) трансформацію; 7) адаптацію.

Основними особливостями електронного урядування в органах виконавчої визначено таке: 1) розвиток електронного урядування обумовлює необхідність вдосконалення системи інформаційної безпеки як на національному, так і на міжнародному рівнях;

2) повноцінне функціонування електронного урядування вимагає уніфікації, єдності технічних стандартів, регламентів; 3) принципи відкритості і доступності електронного урядування передбачають охоплення всіх верств громадян на всій території держави у будь-який час, що вимагає відповідного техніко-технологічного забезпечення, особливо на місцях; 4) на сучасному етапі має місце не лише «цифровий розрив» в електронному урядуванні між Україною і країнами Європейського Союзу та світу, але й усередині країни між окремими адміністративно-територіальними одиницями, а також характерні «електронна неготовність» і «електронна неграмотність»; 5) функціонування електронного урядування за принципом «єдиного вікна»; 6) орієнтація на споживача послуг, що обумовлює трансформацію характеру діяльності органів виконавчої влади з «владно-розпорядчого» до «сервісно-обслуговуючого»; 7) невідповідність стандартів електронного цифрового підпису та документообігу стандартам Європейського Союзу тощо.

Встановлено та охарактеризовано принципи електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) загальнонаукові: системності, об'єктивності, наукової обґрунтованості, ефективності, раціональності, оптимальності тощо; 2) загально-правові: верховенства права, законності, відкритості, публічності, гласності, рівності, пріоритету прав людини тощо; 3) спеціальні: принцип «єдиного вікна», принцип «служіння громадськості», деперсоніфікації, адаптивності, стандартизації, уніфікації, доступності, технічної сумісності тощо.

Сформульовано основні рівні планування й організації електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) стратегічний рівень (інформаційний потенціал, стратегія розвитку, інформаційна безпека, міжнародне співробітництво, удосконалення нормативно-правового забезпечення електронної взаємодії органів виконавчої влади центрального та місцевого рівнів, бізнес-структур і громадян тощо); 2) тактичний рівень (практичне налагодження всебічної взаємодії органів виконавчої влади, бізнес-структур і громадян в інтерактивній електронній формі та онлайн-режимі, у т.ч. організаційно-технічне, кадрове та фінансове забезпечення даного процесу; підвищення «електронної грамотності» в секторах громадськості та бізнес-структур; ведення порталу «Електронний уряд», Єдиного порталу адміністративних послуг, єдиного Національного реєстру електронних державних ресурсів, Національного депозитарію електронних державних ресурсів тощо).

Узагальнено основні рівні реалізації електронного урядування в органах виконавчої влади: 1) забезпечення електронної взаємодії між

органами виконавчої влади та іншими органами державної влади, у т.ч. урядами інших держав («Уряд-Уряду»); 2) між органами виконавчої влади та громадянами («Уряд-Громадянам»); 3) між органами виконавчої влади та підприємницьким сектором («Уряд-Бізнесу»); г) між органами виконавчої влади, підприємцями та громадянами у рамках «єдиного вікна» надання адміністративних послуг («Уряд-Бізнес-Громадяни»).

Визначено місце адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного урядування в органах виконавчої влади України, яке обумовлено тим, що адміністративне законодавство представлене великою кількістю нормативних актів, які регламентують: 1) діяльність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, орієнтовану на виконання передбачених чинним законодавством функцій органів виконавчої влади, пов'язаних із задоволенням потреб фізичних і юридичних осіб (електронні адміністративні послуги та процедури), забезпеченням реалізації і захисту в адміністративному порядку прав, свобод і законних інтересів (адміністративні провадження, інститут адміністративної відповідальності); 2) процес державного управління фінансово-економічною (наприклад, податкова звітність в електронній формі), соціально-культурною (подання звернень громадян, оформлення соціальних послуг в електронній формі тощо) та іншими сферами, у якому реалізуються організаційно-управлінські функції органів виконавчої влади; 3) внутрішньо-організаційну діяльність в органах виконавчої влади.

Встановлено особливості організації електронного урядування в органах виконавчої влади України. Наголошено, що організація інтегрованої інформаційно-комунікаційно-аналітичної системи електронного урядування в органах виконавчої влади є процесом розробки, впровадження, підтримання в належному стані та модернізації багаторівневої організаційно-технічної системи, побудованої за територіальним, галузевим та функціональним принципами, і яка складається із сукупності взаємопов'язаних інформаційно-комунікаційних систем органів виконавчої влади різних рівнів та центру управління, а також вертикальних і горизонтальних відносин, які виникають під час електронної взаємодії.

Визначено та охарактеризовано суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, яким визнаються: 1) Президент України; 2) Верховна Рада України; 3) Кабінет Міністрів України; 4) органи місцевого самоврядування; 5) фізичні особи: громадяни України, іноземці, апатриди, біпатриди, біженці,

переміщенні особи; 6) юридичні особи: підприємства, установи, організації; 7) колективні утворення: громадські організації та інші громадські об'єднання, політичні партії; 8) інші специфічні суб'єкти у сфері електронного урядування: Робоча група з розробки урядової політики в сфері розвитку електронного урядування при Віце-прем'єр-міністрові України-Міністрові регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, інші робочі та експертні групи, центр надання адміністративних послуг, адміністратор, суб'єкти звернення, підписувач; користувач; центр сертифікації ключів; засвідчувальний центр тощо.

Уточнено об'єкт та предмет електронного урядування в органах виконавчої влади України. Об'єктом електронного урядування в органах виконавчої влади названо адміністративно-правові відносини суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які виникають, розвиваються і припиняються під час безпосереднього надання/одержання ними електронних послуг, а також здійснення інших функцій і завдань органів виконавчої влади в процесі провадження внутрішньої та зовнішньої владно-розпорядної діяльності з використанням системи електронного урядування. Предмет електронного урядування в органах виконавчої влади розглядається як сукупність потреб, інтересів і запитів суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади, які за допомогою використання можливостей інформаційно-комунікаційних технологій узгоджуються та задовольняються у формі електронних адміністративних послуг і електронної взаємодії в цілому для забезпечення якості державного управління, відкритості та прозорості влади для людини та громадянина, громадських організацій, бізнес-структур.

Розроблено механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади, який має включати такі обов'язкові елементи: 1) правові: норми адміністративного права, акти тлумачення норм адміністративного права, акти реалізації адміністративно-правових норм, юридичні факти, адміністративно-правові правовідносини, правосвідомість, правова культура, режим законності; 2) організаційно-управлінські: а) методи: планування, прогнозування, аналізу, обліку, аудиту, моніторингу й аутсорсингу технологій, організації та управління науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, методи мотивації, навчання службовців і керівників, методи оцінки якості та ефективності, специфічні методи впровадження інформаційно-комунікаційних технологій; б) інструменти: нормативне регулювання, інтерфейс, веб-портал, мережа Інтернет, стандарти якості та технології, регламенти, ліцензії, показники

ефективності; в) принципи: верховенства права, законності, відкритості, публічності, гласності, рівності, пріоритету прав людини, системності, об'єктивності, наукової обґрунтованості, ефективності, раціональності, оптимальності; принцип «єдиного вікна», принцип «служіння громадськості», деперсоніфікації, адаптивності, стандартизації, уніфікації, доступності, технічної сумісності тощо; г) нормативно-правове забезпечення; д) організаційно-методологічне забезпечення; е) фінансово-матеріальне забезпечення; є) інформаційно-технічне забезпечення; ж) кадрове забезпечення; з) інтелектуальне забезпечення.

Визначено особливості організації та функціонування Єдиного веб-порталу органів виконавчої влади: 1) це центральна частина електронної інформаційної системи «Електронний Уряд»; 2) є веб-сайтом, організованим як системне багаторівневе об'єднання різних ресурсів та сервісів для забезпечення максимальної можливості доступу до інформації та послуг; 3) функціонально призначений для інтеграції офіційних веб-сайтів органів виконавчої влади, розміщення інформаційних ресурсів та надання послуг фізичним та юридичним особам через мережу Інтернет відповідно до їх потреб; 4) метою організації є забезпечення відкритості у діяльності органів влади та можливостей для контролю з боку громадськості й бізнесу; 5) фактична робота Порталу виражається в інформуванні, односторонній та двосторонній взаємодії, проведенні трансакцій; 6) основними принципами функціонування є: відкритість і публічність; інтеграційність; інтерактивність; оперативність; уніфікація; урахування рівня розвитку інформаційної інфраструктури і технологічних можливостей кожного органу; забезпечення захисту й безпеки інформації тощо; 7) наповнення здійснюється: безпосередньо органами виконавчої влади через розміщення на власних веб-сайтах інформації з наступною її інтеграцією програмно-технічними засобами Єдиного веб-порталу; шляхом подання інформації до Порталу електронною поштою на адресу portal@kmu.gov.ua тощо; 8) функція моніторингу інформаційного наповнення веб-сайтів органів виконавчої влади покладена на Державний комітет телебачення і радіомовлення, контроль – на Прем'єр-міністра України, координація робіт із забезпечення функціонування – на Секретаріат Кабінету Міністрів, створення та інтеграція електронних інформаційних систем і ресурсів – на Державне агентство з питань електронного урядування.

Сформульовано перспективні напрямки підвищення ефективності процесу впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади: 1) удосконалення адміністративно-правових засад:

усунення колізій в законодавстві, подолання декларативності нормативних актів; удосконалення організаційної структури, розподілу функцій і досягнення «єдиноначальності»; розробка відповідних програм та планів заходів тощо; 2) забезпечення високого ступеню доступності та відкритості інформації про діяльність місцевих органів; 3) налагодження ефективної міжвідомчої електронної взаємодії між місцевими органами й системи електронного документообороту на основі єдиних стандартів, створення веб-сайтів місцевих органів виконавчої влади всіх рівнів та забезпечення їх постійної безперервної роботи; 4) забезпечення інтерактивності зв'язку та взаємодії місцевих органів з громадянами та юридичними особами; 5) ефективне використання кадрового, фінансового, техніко-технологічного, інформаційного та іншого забезпечення; 6) визначення фактичного переліку електронних адміністративних послуг і встановлення конкретних строків їх впровадження; 7) забезпечення здійснення контролю за ефективністю впровадження електронного урядування, критеріїв оцінки, відповідальності виконавців тощо; 8) удосконалення веб-сайтів органів місцевого самоврядування; 9) забезпечення інформаційної безпеки, надійності зберігання та передачі інформації, і стабільності роботи системи електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади в цілому.

Охарактеризовано особливості функціонування Єдиного державного порталу адміністративних послуг в Україні в сучасних умовах: 1) на сьогодні діє пілотний проект (версія) Порталу на базі сайту Міністерства економічного розвитку та торгівлі, що забезпечує його безперервну роботу в режимі реального часу; 2) передбачені чинною нормативно-правовою базою заходи щодо впровадження в дію і порядок функціонування Порталу практично не виконуються; 3) розміщений перелік послуг на пілотній версії Порталу не передбачає їх надання в електронній формі (за винятком 15 електронних послуг) і не відповідає 20 групам послугам, затвердженим в Європейському Союзі ані кількісно, ані змістовно; 4) заявлені на Порталі послуги містять лише інформацію про те, як і де їх одержати, про нормативну базу, а також в окремих випадках шаблони, зразки й форми необхідних документів; 5) передбачена ідентифікація за допомогою електронного цифрового підпису є недоступною для широких мас населення; 6) передбачені процедури одержання електронних послуг через даний портал залишаються ускладненими, потребують багато часу і зусиль; 7) дана версія Порталу не враховує належним чином потреб громадян і бізнесу у адміністративних послугах; 8) пошук на Порталі не містить фільтрів, які б зробили його зручнішим та швидшим (за сферою, за місцем

проживання, за формою надання тощо); 9) невизначеною залишається процедура зберігання (архівування) електронних справ тощо.

З'ясовано основні проблеми забезпечення інформаційної безпеки в електронному документообігу: 1) недосконалість адміністративно-правового забезпечення (відсутність стратегії інформаційної безпеки, відсутність єдності у вирішенні даної проблеми тощо); 2) неефективність технічного, технологічного, організаційного, кадрового, фінансового, методологічного забезпечення системи електронного документообігу; 3) неефективність функціонуванні єдиної інформаційної інфраструктури в органах виконавчої влади, відсутність налагодженої міжвідомчої взаємодії, координації й контролю тощо; 4) відсутність адекватного існуючим інформаційним ризикам механізму захисту інформації під час електронного документообігу в органах виконавчої влади; 5) недосконалість і складність процедур з використанням електронного цифрового підпису, недостатня розвиненість альтернативних способів верифікації на офіційних веб-ресурсах органів виконавчої влади, зокрема, BankID або MobileID; 6) високий рівень інформаційних ризиків (шахрайство, промислове шпигунство в електронних мережах і Інтернет просторі, кіберзлочинність тощо); 7) відсутність ефективних національної захищеної операційної системи, антивірусного програмного забезпечення, спеціальних програмних і технічних засобів захисту саме державних інформаційних ресурсів та інформаційно-комунікаційних мереж; 8) проблема захисту персональних даних, у тому числі конфіденційної інформації тощо.

Охарактеризовані процедури зберігання електронних ресурсів в органах виконавчої влади, особливості організації роботи з архівними електронними документами та їх підготовки до передавання на архівне зберігання, у результаті чого встановлено, що основними проблемними моментами при реалізації процедур передачі та довгострокового зберігання електронних ресурсів є наступні: 1) адміністративно-правова база зберігання електронних ресурсів є фрагментарною, не гармонізованою з нормами та стандартами Європейського Союзу та міжнародного права; 2) відсутня стратегія і єдина спрямованість політики й відповідних заходів зі зберігання електронних ресурсів та ведення електронних архівів; 3) недостатнє фінансове і відповідно техніко-технологічне забезпечення, неготовність кадрів переходити до електронної форми зберігання й архівування документів в органах виконавчої влади; 4) відсутні єдині методики, стандарти, технологічні регламенти, протоколи електронних ресурсів органів виконавчої влади; 5) проблема інформаційної безпеки

зберігання електронних ресурсів органів виконавчої влади; 6) висока вартість технічного устаткування, обладнання й програмного забезпечення, що потребує постійного оновлення, модернізації, заміни й придбання носіїв інформації тощо; 7) проблема розвитку й вдосконалення процедур електронного документообігу, електронного цифрового підпису та інших процедур верифікації користувачів електронних ресурсів (BankID, MobileID тощо); 8) на сьогодні обсяг електронних ресурсів для зберігання в електронному архіві незначний і не відповідає запланованому, оскільки електронний обіг документів не є достатньо розповсюдженим; 9) проблема збереження Інтернет-ресурсів, електронних баз даних, оскільки відсутні критерії відбору інформації із сайтів для зберігання, не вирішеною на законодавчому рівні залишається проблема інтелектуальної власності, що виникає під час копіювання сайтів; 10) проблема гарантованості відтворення електронного ресурсу у майбутньому тощо.

Узагальнено зарубіжний досвід електронного урядування в органах виконавчої влади і визначено можливості його використання в Україні: 1) удосконалення нормативно-правового забезпечення: гармонізація з Цифровим порядком денним для Європи та іншими положеннями Стратегії «Europe 2020»; внесення змін до чинних нормативно-правових актів, розробка і прийняття нових, зокрема, Закону України «Про електронне урядування та електронний уряд», Національної стратегії розвитку електронного урядування до 2020 року тощо; 2) створення адаптивної національної особливостям інституційної моделі адміністративно-правового регулювання електронного урядування з чітким розподілом повноважень і відповідальності та зосередження керівних та координаційних повноважень в єдиному державному органі, відповідальному за розвиток електронного урядування у відповідності до принципу «єдиначальності»; 3) розвиток системи електронного урядування з максимально можливим відходженням від паперового документообігу, спрощенням адміністративних процедур, удосконаленням інформаційно-технічного забезпечення, уніфікацією та стандартизацією тощо; 4) удосконалення урядового порталу, порталу електронних адміністративних послуг та інших електронних сервісів з фактичною можливістю зрозуміло, швидко та просто одержати ту чи іншу послугу в електронній формі у відповідності до сучасних потреб і запитів громадян і бізнесу; 5) розвиток співробітництва і державно-приватного партнерства; 6) забезпечення можливостей альтернативного вибору засобів ідентифікації громадян та забезпечення безпеки та захисту даних, у т.ч. шляхом використання «картки громадянина» тощо;

7) надання можливостей та доступу до інформаційних ресурсів та електронних адміністративних послуг для людей з обмеженими фізичними можливостями із дотриманням міжнародних стандартів; 8) пошук власної ніші у сфері інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення конкурентоспроможності держави на світових ринках товарів і послуг; 9) приділення уваги систематизації досліджень і розробок у сфері електронного урядування, підвищенню ефективності підготовки державних службовців в даному напрямку тощо.

Запропоновано шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади, зокрема такі як: 1) ґрунтовне оновлення, внесення змін та доповнень чи скасування застарілих нормативно-правових актів чи окремих їх положень у відповідності до норм і стандартів, передусім, Європейського Союзу; 2) узгодження, усунення колізій і суперечностей в низці нормативно-правових актів, які регулюють різні аспекти електронного урядування з метою подальшої їх систематизації та кодифікації; 3) прийняття Національної стратегії розвитку електронного урядування в Україні з конкретизацією її основних пріоритетів, цілей та завдань, конкретних термінів їх виконання, відповідальних суб'єктів за їх реалізацію, показників ефективності реалізації стратегії тощо; 4) ухилення від практики прийняття нормативно-правових актів з електронного урядування декларативного характеру за відсутності чіткого бачення цілей реформування та реальних механізмів і засобів їх досягнення; 5) внесення до кожного законодавчого акту окремого розділу щодо показників результативності впровадження електронного урядування та відповідальності за невиконання проголошених заходів чи недотримання встановлених строків їх реалізації, передбачених у відповідних законодавчих документах; 6) уніфікація єдиних правил, стандартів та форматів у сфері електронного урядування України у відповідності до норм і стандартів Європейського Союзу; 7) закріплення переліку адміністративних послуг та конкретних строків їх переведення в електронну форму, орієнтуючись при цьому на аналогічний перелік послуг у Європейському Союзі, у Законі України «Про адміністративні послуги»; 8) розроблення та прийняття на рівні Закону України концепції «Державної цільової програми розвитку електронного урядування» тощо.

Надано рекомендації щодо модернізації механізму електронного урядування в органах виконавчої влади України, зокрема доцільними визнаються: 1) законодавче закріплення механізму впровадження електронного урядування: прийняття за основу запропонованого урядом проекту Концепції розвитку електронних послуг в Україні й

розробка Національної стратегії розвитку електронного урядування в цілому, внесення змін до чинних нормативно-правових актів з урахуванням норм і стандартів Європейського Союзу; 2) модернізація елементів механізму впровадження електронного урядування: чітке та однозначне закріплення етапів, принципів, методів, інструментів, способів, заходів, порядків, регламентів тощо, а також організаційно-методологічного, фінансово-матеріального, інформаційно-технічного, кадрового та інтелектуального забезпечення даного процесу; 3) фактичний перехід з паперового до електронного документообігу в повсякденній діяльності владних структур, до безпосереднього надання інтерактивних електронних послуг громадянам і бізнесу; 4) встановлення конкретних строків впровадження електронного урядування, відповідальних органів та осіб за його впровадження з чітким розподілом компетенції, відповідальності за невиконання чи неналежне виконання поставлених задач; 5) формулювання чітких цілей і завдань впровадження електронного урядування з обґрунтуванням реальних можливостей й ресурсного забезпечення для їх досягнення, а також бажаних якісних і кількісних показників результативності з конкретними строками їх отримання; 6) створення єдиного головного органу у сфері впровадження електронного урядування, якому суворо будуть підпорядковуватися інші спеціальні інституції, задіяні в даному процесі для забезпечення єдиної політики впровадження електронного урядування та усунення дублювання функцій у даній сфері тощо.

Розроблено заходи з вдосконалення процедур надання та отримання електронних адміністративних послуг, серед яких названо: 1) кардинальне оновлення нормативно-правової бази: прийняття проекту Концепції розвитку електронних послуг в Україні і відповідного Плану заходів, який має містити конкретні завдання, строки, відповідальних осіб і міру відповідальності, показники оцінки ефективності виконання тощо; затвердження переліку електронних адміністративних послуг та черговості їх впровадження; перехід від практики прийняття нормативно-правових актів декларативного характеру до практично значущих і підкріплених реальними механізмами впровадження; узгодження чинних законодавчих документів із нормами і стандартами Європейського Союзу, у тому числі імплементація норм Регламенту eIDAS; 2) розроблення та уніфікацію порядків, стандартів, регламентів, правил та вимог щодо надання адміністративних послуг в електронній формі; 3) чітке розмежування повноважень органів влади у сфері впровадження та надання електронних адміністративних послуг й інформаційно-технічного забезпечення даного процесу; 4) забезпечення вдосконалення

єдиної інформаційно-телекомунікаційної інфраструктури надання електронних послуг; 5) забезпечення обґрунтованого фінансового, кадрового, матеріально-технічного забезпечення; 6) безпосереднє обслуговування громадян і юридичних осіб через веб-ресурси для одержання адміністративних послуг в електронній формі, передусім, через Єдиний державний портал адміністративних послуг, який слід якнайшвидше ввести в промислову експлуатацію; 7) скорочення термінів переходу до надання адміністративних послуг в електронній формі; 8) розвиток способів електронної ідентифікації й автентифікації для отримання електронних послуг (MobileID, BankID тощо); 9) забезпечення фактичних державних гарантій захисту права інтелектуальної власності, персональних даних громадян; 10) підвищення рівня довіри громадян до адміністративних послуг в електронній формі послуг (спрощення процедур і пакету документів за принципом одноразового введення персональних даних в систему, посилення безпеки електронних трансакцій тощо).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

Монографія:

1. Марченко В. В. Електронне урядування в органах виконавчої влади: адміністративно-правові засади : монографія / В. В. Марченко. – Х. : Панов, 2016. – 444 с.

Статті у наукових фахових виданнях України та наукових виданнях інших держав:

2. Марченко В. В. Щодо сутності виконавчої влади / В. В. Марченко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія «Право». – 2012. – Вип. 19. – С. 21–31.

3. Марченко В. В. Процедури забезпечення передачі і довгострокового зберігання електронних ресурсів / В. В. Марченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2013. – Спецвипуск. – Т. 3. – С. 104–106.

4. Марченко В. В. Щодо взаємодії уряду Франції з іншими національними органами державної влади / В. В. Марченко // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди. Серія «Право». – 2014. – Вип. 21. – С. 121–124.

5. Марченко В. В. Організаційно-методологічні засади електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2014. – № 29. – Т. 3, ч. 2. – С. 122–126.

6. Марченко В. В. Система суб'єктів електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2014. – № 5. – Т. 3. – С. 171–174.

7. Марченко В. В. Історико-правовий аналіз інформатизації органів державної влади України та світу / В. В. Марченко // Наука і правоохорона. – 2014. – № 3, ч. 2. – С. 143–147.

8. Марченко В. В. Історичний генезис становлення та розвитку електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Наука і правоохорона. – 2014. – № 4, ч. 2. – С. 168–172.

9. Марченко В. В. Місце органів виконавчої влади в системі органів державної влади України / В. В. Марченко // Митна справа. – 2015. – № 5, ч. 2. – С. 331–336.

10. Марченко В. В. Значення органів виконавчої влади в регулюванні суспільних відносин у сучасних умовах / В. В. Марченко // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – 2015. – Вип. 2. – С. 209–215.

11. Марченко В. В. Щодо принципів електронного урядування в органах виконавчої влади / В. В. Марченко // Наукові праці Одеської юридичної академії. – 2015. – Т. 16. – С. 138–143.

12. Марченко В. В. Поняття та ознаки електронного урядування в органах виконавчої влади / В. В. Марченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – № 3-2. – Т. 4. – С. 50–55.

13. Марченко В. В. Зарубіжний досвід електронного урядування та можливості його використання в Україні / В. В. Марченко // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 6-2. – С. 92–95.

14. Марченко В. В. Механізм впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади / В. В. Марченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – № 33-2. – С. 124–128.

15. Марченко В. В. Шляхи вдосконалення адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право». – 2015. – № 34-2, ч. 2. – С. 74–77.

16. Марченко В. В. Щодо проблем впровадження електронного урядування в місцевих органах виконавчої влади / В. В. Марченко // Актуальні проблеми держави і права. – 2015. – № 77. – С. 173–179.

17. Марченко В. В. Особливості функціонування єдиного державного порталу адміністративних послуг / В. В. Марченко // Наука і правоохорона. – 2015. – № 1 (27), ч. 2. – С. 137–141.

18. Марченко В. В. Особливості функціонування єдиного веб-порталу органів виконавчої влади України / В. В. Марченко // Наука і правоохорона. – 2015. – № 2 (28), ч. 2. – С. 106–112.

19. Марченко В. В. Сучасні проблеми електронного урядування в органах виконавчої влади в Україні / В. В. Марченко // Наука і правоохорона. – 2015. – № 3 (29), ч. 2. – С. 74–78.

20. Марченко В. В. Модернізація механізму електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Науковий вісник публічного та приватного права. – 2016. – № 1. – С. 122–126.

21. Марченко В. В. До питання про значення електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Вісник Чернівецького факультету Національного університету «Одеська юридична академія». – 2016. – № 2. – С. 142–146.

22. Марченко В. В. Місце адміністративного законодавства у системі нормативно-правового регулювання електронного управління в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Підприємництво, господарство і право. – 2016. – № 6. – С. 113–116.

23. Марченко В. В. Проблемы информационной безопасности в электронном документообороте / В. В. Марченко // Право и закон. – 2014. – № 2. – С. 49–53.

24. Марченко В. В. Основные задачи электронного управления в органах исполнительной власти / В. В. Марченко // Право и политика. – 2015. – № 4. – С. 117–121.

25. Marchenko V. V. About the essence and concept of executive power / V. V. Marchenko // Legea si Viata. – 2015. – № 5. – Р. 48–53.

26. Марченко В. В. Понятие объекта и предмета электронного управления в органах исполнительной власти / В. В. Марченко // Visegrad journal on human rights (Республика Словакия). – 2015. – № 5. – С. 59–64.

27. Марченко В. В. Мероприятия по усовершенствованию процедур предоставления и получения электронных государственных услуг / В. В. Марченко // Visegrad journal on human rights (Республика Словакия). – 2015. – № 6. – С. 92–95.

Матеріали науково-практичних конференцій:

28. Марченко В. В. Щодо поняття виконавчої влади / В. В. Марченко // V Прибузькі юридичні читання : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Миколаїв, 27–28 листоп. 2009 р.). – Миколаїв : Навчально-консультаційний центр ОНЮА, 2009. – С. 113–114.

29. Марченко В. В. Оптимізація електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Публічне адміністрування в сфері органів внутрішніх справ : матеріали круглого столу (м. Київ, 14 трав. 2015 р.). – К. : НАВС, 2015. – С. 78–80.

30. Марченко В. В. Проблеми адміністративного законодавства, що регулює електронне урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 18–19 черв. 2015 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2015. – С. 46–47.

31. Марченко В. В. Значення електронного урядування в органах виконавчої влади України / В. В. Марченко // Пріоритетні проблеми реформування системи законодавства України : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 23–24 лип. 2015 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2015. – С. 150–153.

32. Марченко В. В. Передумови формування інформатизації органів державної влади України та світу / В. В. Марченко // Актуальні проблеми сучасного правознавства : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28–29 січ. 2016 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2016. – С. 107–109.

33. Марченко В. В. Теоретико-правові основи електронного урядування в органах виконавчої влади / В. В. Марченко // Проблеми теорії права і практики правореалізації на шляху України до ЄС : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 25–26 лют. 2016 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2016. – С. 114–116.

34. Марченко В. В. Основні напрями запозичення зарубіжного досвіду електронного урядування для України / В. В. Марченко // Теорія і практика розвитку правових інститутів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 10–11 берез. 2016 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2016. – С. 98–99.

АНОТАЦІЯ

Марченко В. В. Адміністративно-правові засади електронного урядування в органах виконавчої влади. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Харківський національний університет внутрішніх справ Міністерства внутрішніх справ України. – Харків, 2016.

Дисертацію присвячено аналізу адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади. Визначаються методологічні засади електронного урядування в органах виконавчої влади, зокрема місце цих органів в системі органів державної влади

України, поняття, ознаки, завдання, функції, особливості, принципи і рівні електронного урядування в органах виконавчої влади. Охарактеризовано систему адміністрування електронного урядування в органах виконавчої влади України, в тому числі суб'єктів, об'єкт, предмет електронного урядування, а також механізм його впровадження. Окреслено особливості впровадження електронного урядування в органах виконавчої влади, перспективи впровадження електронного урядування, специфіка забезпечення інформаційної безпеки в електронному документообігу, процедури забезпечення передачі і довгострокового зберігання електронних ресурсів. Надаються пропозиції та рекомендації щодо удосконалення адміністративно-правових засад електронного урядування в органах виконавчої влади з урахуванням національних особливостей та позитивного зарубіжного досвіду.

Ключові слова: органи виконавчої влади, електронне урядування, електронний уряд, електронне управління, електронна послуга, електронна взаємодія, інформаційно-комунікаційні технології, веб-портал, веб-сайт.

АННОТАЦИЯ

Марченко В. В. Административно-правовые основы электронного управления в органах исполнительной власти. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени доктора юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Харьковский национальный университет внутренних дел Министерства внутренних дел Украины. – Харьков, 2016.

Диссертация является одним из первых в отечественной юридической науке комплексным исследованием административно-правовых основ электронного управления в органах исполнительной власти. В диссертации обосновывается значительная роль и насущная необходимость развития электронного управления в органах исполнительной власти Украины, а также эффективного административно-правового регулирования данного процесса, которое заключается не только в обеспечении качественного взаимодействия между центральными и местными органами исполнительной власти, гражданами и юридическими лицами, но и в рациональном использовании бюджетных средств, обеспечении защиты прав граждан на доступ к информации о деятельности органов власти, преодолении информационного неравенства, оптимизации затрат времени на предоставление/получение административных услуг по принципу

«единого окна» в он-лайн режиме 24 часа/7 дней в неделю, деперсонификации предоставления административных услуг с целью снижения уровня коррупции, совершенствования механизмов государственного управления и повышения качества управленческих решений.

В работе обобщаются и анализируются современные теоретико-правовые, аналитические, методологические и практические аспекты внедрения и развития электронного управления в органах исполнительной власти Украины и мира, при этом особое внимание уделено требованиям, стандартам и опыту Европейского Союза. Характеризуются органы исполнительной власти в системе органов государственной власти Украины и определяется их роль в регулировании общественных отношений на современном этапе развития информационного общества. Анализируются исторический генезис информатизации органов государственной власти Украины и мира, современные проблемы и перспективы внедрения электронного управления в Украине. Подробно исследуются сущность, признаки, задачи, функции, особенности, основные принципы и направления электронного управления в органах исполнительной власти.

Определяется место административного законодательства в системе нормативно-правового регулирования электронного управления, характеризуются организационно-методологические основы электронного управления в органах исполнительной власти Украины. Исследуются субъекты, объект и предмет электронного управления, а также механизм внедрения электронного управления в органах исполнительной власти. Особое внимание уделено изучению особенностей функционирования Единого веб-портала органов исполнительной власти Украины, проблем и перспектив внедрения электронного управления в местных органах исполнительной власти, особенностей функционирования Единого государственного портала административных услуг, проблем информационной безопасности в электронном документообороте, процедур обеспечения передачи и долгосрочного хранения электронных ресурсов.

Формулируются предложения и рекомендации по совершенствованию административно-правовых основ электронного управления в органах исполнительной власти с учетом национальных особенностей и передового зарубежного опыта в данной сфере.

Ключевые слова: органы исполнительной власти, электронное управление, электронное правительство, электронная услуга, электронное взаимодействие, информационно-коммуникационные технологии, веб-портал, веб-сайт.

SUMMARY

Marchenko V. V. The Administrative and Legal Framework of E-government in the Executive Branch. – *The manuscript.*

Dissertation for a doctor of law degree by specialty 12.00.07 – Administrative Law and Process; Financial Law; Informational Law. – Kharkiv National University of Internal Affairs. – Kharkiv, 2016.

The dissertation is devoted to analysis of administrative and legal framework of e-government in the executive branch. The work defines methodological bases of e-government in the executive branch, in particular the place of these bodies in the system of public authorities of Ukraine, notion, features, tasks, functions, peculiarities, principles and levels of e-government in the executive branch. It characterizes the system of administration of e-government in the executive branch of Ukraine, including subjects, object of e-government, as well as the mechanism of its implementation. The dissertation ascertains peculiarities of implementing e-government in the executive branch, prospects of implementing e-government, specificity of ensuring informational security in electronic document management, procedures for the transfer and long-term storage of electronic resources. The work elaborates propositions and recommendations for enhancement of administrative and legal framework of e-government in the executive branch taking into consideration national circumstances and positive foreign experience.

Key words: executive authorities, e-government, e-governance, e-administration, e-service, e-interaction, information and communication technologies, web portal, website.